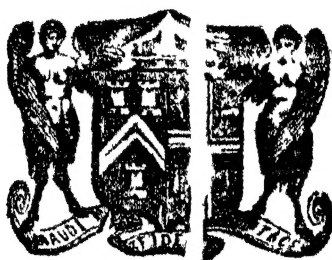

પ્રજાપોકાર.

સુધ ગુજરાતી ભાષાથી

રચનાર

શદ્ગરહરથ ભા.પી.ચી.

આ ચાપડી મને ૧૮૬૧ રૂપ મા કાયદા પ્રમાણે
સરકારમાં રજીસ્ટર કરી છે માટે એના ધણી
ના હોકમ વગર ખી કોઈએ છાપવી નહી.

મુંબઈ મધ્યે

વરતમાન છાપખાનામાં છાપી.

મને ૧૮૭૪.

કીમત રૂ.૧

૫૭૫

ગુજરાત વિશાળીય ગ્રંથાલય

(ગુજરાત કોપીરાઈટ વિભાગ)

૬૭૫

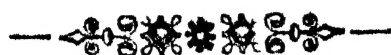
અનુક્રમાંક

કિંમત

ગ્રંથનામ પૃથ્વીપટ્ટણ

લગાંક

ઈશ્વર પ્રાર્થના.

મોતીદાન શ્લોક.

અહો વરદાયક શાં ક હૈવ,
કરં પુન આદિ રંજન શેવ;
અરદિય આત્મનં , અવિકાર,
હરો મુજ દેશ તણા દુખ માર. ૧.

નથી શુખ દેશ ભંજી બવ લેશ,
પટાબટ માંય ૦ રાંધું કલેશ;
દિશા દિશ દોં ત્ય પોક પોકાર,
હરો મુજ દેશ તણા દુખ માર. ૨.

વધી ગયું વાતનું વાદવિવાદ,
નથી શંભળાતિજ કોયનિ દાદ;
પ્રભ શદના કરિભય વિચાર,
હરો મુજ દેશ તણા દુખ માર. ૩.

પ્રભ તલ પાપડ જેમ ભુંઠ
પોપડિ રાજને રંકનિ હાય,
કૂટી કુટિ યાત્રી યયા જન કાર,
હરૌ મુજ દેશ તણા દુખ માર.

૧૪.

શુણાયન વિત્ય વિન્યા કછ વાત,
ખરૌ ઇનશાક દે રૌકડ માત;
રમી રહં કોઈ ઉંમા કારખાર,
હરૌ મુજ દેશ તણા દુખ માર.

૫

ધમોધખ માંડિ રહ્યા ગમસાણ,
મલ્યા સહુ મૂખ્ય ભુત મશાણ;
નથી નર કોયલ શલ્ય વિચાર,
હરૌ મુજ દેશ તણા દુખ માર.

૬.

ખરૌ યમનીકરશે નહ્યાર,
હવે ભવતારણુ તુ ચડવાર;

કૃપાકરિ એશહુ વિદિ નિવાર,

હરૌ મુજ દેશ તણા દુખ માર.

૭.

ભણી ભણિ ભાટિ ભણે ભગ વાન,

પ્રભ પતિના કરકો ટિકકાન;

સુણે શુભ છંદ સન્ને દિલમાર,

હરૌ મુજ દેશ તણા દુખ માર.

૮.

હરીગીત છંદ.

ધંધમ્યા ડૂંગર દેશના, આકાશ અખી પરજલ્યો;
પૃથ્વી મલી પાતાળ, ધુંધાકાર અતિ નભમાં દલ્યો.

જિયોજ ભાનૂ પશ્ચિમે, થઈ શતબ્ધ તારાની ગતી,
વિનાશ કાળે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૧.

આગર ભરાપો મંદિર, આલી શોકની;
વરઆદ વરસ્યો લોહિનો, થઈ હાણ લોકો થોકની;
વસ્તી વહગઈ વેગમાં, ગઈ પ્રભય કાલે હતી;
વિનાશ કાળે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૨.

ભવને ભવન ભમરા ભર્યા સ્તેજ રેલ ની ની;
આકાશ રમિયો રાજમાં નચીજ સહુ જી. ૩.

અપડાવિ શાણા લોકને, ઝૂળાવિને માર્યા અતી;
વિનાશ કાળે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૪.

વિખથી ભરાઈ વજડી, શૈકૂપ કંકાસે ભર્યા;
જ્યાં દેશની ધુંધાર માં, જન પ્રાણ લઈને પરહ્યા.

ત્યાં કુકમૌના કોટ મારા કપટની ખાણો અતી;
વિનાશ કાળે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૫.

જયા જળ હતું ત્યાં સ્થળ થયું, સ્થળની જગોમાં જળ ગયું;
જયાં રણ હતું ત્યાં વસિત ગઈ, વસતી હતી ત્યાં રણ થયું;
દુષ્પમાંજ દેશ દુષ્પાવિયો, સુણતાંજ ઉપજે આવૃતી.

વિનાશ કાજે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. પ.

વનવૃક્ષ સહુ વેરી થયાં, ફળફૂલ અંગારા ખરે;
કુમડાળ પત્રે વીજલી પડિ, સંધન વન શળશળ ખરે.

લજે હવે મંભાળ કી, કરિજા સૃષ્ટી પતી;

વિનાશ કાજે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૬.

પ્રભુ જીવ જીવ્યા જન આપી, યવન હાથે સોપિયા;

બલ બાંધિ બેઠા બુદ્ધિ હીણા, અધિક અમપર કોપિયા.

કહો કેમ એથી જંગરે, ત્યાં પોચશે કોની ગતી;

વિનાશ કાજે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૭.

દ-સાક પ્પાતું અધ જે, કાયદા કોડી ભરા;

પરલાજ ઉપર ધંધ તેનાં, અર્થ પોતાના ખરા.

એવી તરેની રાજધાની, ભૂત ક્યાં દીકી હતી;

વિનાશ કાજે જાંણવી, વિપરિત માનવિની મતી. ૮.

રાગ પરજ.

શેઠ શાગડશા શાધુને શંવે (એ રાગ.)

અરેરે દેશડો દાગ્યો રે દેશમાં દાવાનડ લાગ્યો રે ૨૧

દાવાનળ લાગ્યો, ને દૂધમશ જાગ્યો,

દાડાની યહ ગઈ રાત;

પુરના સિપાયો, પુરને રે લૂટે

શાંભળે કોયન દાદ;

અરેરે ૧

ધેળે દાડે નિત, ધાડપો ધાડ,

પોતે ધોરી ધુકાર;

માજન લોકના, આંન ધન આપત,

લૂટે રાજ દરબાર

અરેરે ૨.

અડધડી લાંબાનિ ગેડિ લંબો,

વાગીઆ વેરી નીચાણ;

રાત્રયે લશકર, પુરપર ફેર્યો,

ગાજી રયો ગમ શાણ.

અરેરે ૩.

ભૂંગળ ભીંચીને, બુગલો વગે,

ધામ્મે તૂરીના નાદ;

અશુર ટુંમર, લક્ષણ ભાયા,

ખુલી તરવારે હાથ.

અરેરે ૪.

પલટનો પેદલ પાર ત્રિભાના,

આણુ શમજી અશવાર

નાજ કરી તેને, વસ્તી નેરવાયા,

મારે માજનને માર.

અરેરે ૫.

નાથે હુથીઆરે, નગ્રમાં પેઠા,

કીવીન કોયને જાણ;

આબરૂ દારોને, યાચીતા પકડયા

મારી મારી કાઢયા ગાણ.

અરેરે ૬.

કેકોને હોઠ હલાવતાં પ્રાપ્યા,

કેકોને ચાલતાં ચાલ;

મુમરે બાંધી મોલાનમાં લઈ ગયા,

બીધા બાણા પે હાલ.

અરેરે ૭.

ગાડાંભરી જંજીરના લગ્યા,

કાંધા પધાને કેદ;

રાજનામુ લેવા રોકી રાખ્યા શબોને.

બુખે માર્યા રાખ્યા મિદ.

અરેરે ૮.

માહાજન નોઈ મુંજજાલ પડયો હવે.

કરીએને કેવો ગિપાય;

જાંલમી જુલમ જોશથી જામ્યા,

લોક કરે હાય હાય.

અરેરે ૯.

કેકોયે મંદાર માંડીને મેલીઆં

મહ્યા અણાવી માળ;

દેશના દુખથી દાણ મુઆર્જન.

નાશી થયા તરપાર,

અરેરે ૧૦.

કોકોય કોંટિઆ કાંડે ચઢાવિઆ,
 મેલ્યા મડામાં વાણુ;
 ગામ ગિરાશ તમામ તજ્યા જન.

દેશ કર્યા વેગાણુ.

આરેરે૦ ૧૧.

કોરી કોરીના કારભારી નેનિ,
 રાવણુથી ખદરીત;
 સત્ય અસત્ય વીચાર નહીં કેના,
 પદસા પોચે તેની જીત,

આરેરે૦ ૧૨.

રાગ જગનીના.

મતજા.

હાડ ખા માશીના.

ગામી આવીલો કારકત મારકે કંથમધારીઆ (એ રાગનો)

જાગ્યા જાગ્યા રે હોય કાશીધ, જડપથી જાગેરે,

જહ દેવ લોકની મા, વિશામા ખાગેરે. ૧.

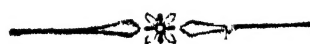
મારા દેશના દૂખની વાત, દેશોતને કેનેરે,

કરી શેશો વાર શલામ, શંધેશા દેનેરે. ૨.

તારા દેશમા પડીઆ દાખ, જનો શઉ દાનેરે,

માઠા દધતો તણારે દમામ, નગરમા ગાનેરે. ૩.

- કુડા કારભારી ઝોળી કાણુ, અંગીતી ભારીરે, ૪.
 કોય જાપીત બેશે જીવ, રડે નર નારીરે.
 પાળી ચોવટે લાયો આમ્મ રડાવે સોકારે,
 ધડે ધ્રુશકે ધ્રુશકે હાય પ્રજામા પોકારે. ૫.
 રૂડા લાખો લાખીણા લોક પીડા બહ પામરે,
 તે રાંચન માને રાય જીએ નહ શામરે. ૬.
 રડે દેશ રડે પર દેશ રડે પરદેશીરે,
 રડે ચોવટા હાટ વખાર રડે મારા દેશીરે. ૭.
 રડે પલવભાર અઠાર રથે વન માડીરે,
 પડયો શોકનો ટાડો દુકાલ રડે રે ખારીરે. ૮.
 કોય શાચી નશા ભજે વૃત્ત, પક્ષની તાણે રે,
 માંગે મુલે જડે ધનશાક કડે તાણે રે. ૯.
 જનનાશી થમ્મા તરપાર સુધ્યા ગરવાશીરે,
 કોપ રચ્યા અનાડી અભણા અગોરી હુદાશીરે. ૧૦.
 નાદો માધાણીનો માર ભીમાભી ભાગારે,
 મરી સુતા માજનના મંત કંકણમા દાજમારે. ૧૧.

શરોકો.

- પ્રારંભે ગવરી સુતના ગુણ ગાઉ,
 સમગ્રી શરોકો જીલમીનો ગાગી. ૧.

- શાગ બજારમાં શુંદર વર શાંભે,
ઘોરે બપોરે જુલમ જાંભે. ૨.
- જુલમ જાંભે જાંભે કેવાંબે,
અવો ખાંભે નહ જગતમાં થાંબે. ૩.
- ઘોરી ધુકારે પડે છે પોક,
ઉભા જુલમ છે લેકિના ભોક. ૪.
- જોતા જોને કોતક થાય,
ભાજી ખાણીજી બરવાને જાંબે. ૫.
- વાંકે અંબોરે મેડલુ રાંબે,
લટકે પીતરતુ કરશીજી હાંબે. ૬.
- આંબે અંબોઆરે શાંબેરે શા હાંબે.
૩૫ રંભાથી વીશીશ જાંબે. ૭.
- અત તરછાલે તરતી સણ,
હિમ આંધીના અંબે આંબણ. ૮.
- પારે જરમરને અંબુરહાર,
ગુલશી ત્રાટીને અંબોટિં શાર. ૯.
- અતી આંબેજી ધુમરાં ગાંબે,
પગમા કાંભીને કંઠલાવાંબે. ૧૦.
- આલે આંકીને અંબકતી આલ,
ફૂલગુલાબના નેવા ગાલ. ૧૧.

- એવી આવળી વીજળી નેવી,
દીડી ઘુલસીએ ઉપરથી તેવી. ૧૨.
- કારભારીએ ભાજીને દખી,
કોરી શાનાની ઉપરથી ફેંકી. ૧૩.
- અખળા જાણે નહ કપડીની રીતી.
દીડી કોરીને બંમાણી પ્રતી. ૧૪.
- બેકુ થોપીને ઉપાડી કોરી,
મનમાં હરખી ગદા ભોજનની છોરી. ૧૫.
- મુખે મુશકાતી ચાલતી જાએ,
માતી જોખણે મધન માય. ૧૬.
- એવું નોઈને શપાઈ ઉઠે,
ભાઈને લાગો અખળાની પુઠે. ૧૭.
- આવી ઓચીતુ હાથજ જાલ્યો,
બેકુ જોડીને શપાઈ માલ્યો. ૧૮.
- ભાજી થરથરથર કંપવું લાગી,
આતો ઉલટી વેદના જાણી. ૧૯.
- મારે કામશુ આવશે કોરી,
લાજ લુટેછે દરાર ધોરી. ૨૦.
- ફગવી કોરીને ઉભાજ બેઈ,
આંખે આંશુની ધારજ વઈ. ૨૧.

- મુજ રંકને શીધને શંતાપો,
આલ્યો ડોરીને બેડહુ આપો. ૨૨.
- હુંતો લાજુહુ ભરી ભજર,
ઉભા લોકોના થોકો ચોમાર. ૨૩.
- માર વાંકશુ વિચારો વાત,
બેડુ મુજને આપોતિ ભાત. ૨૪.
- શુણતાં શપાહ છાકરો થઓ,
હજી પણ તારો હજી ન ગયો. ૨૫.
- હુકમ પડ્યો શું અમરે હાથે,
ખીજા ધણાએ અમરી માથે. ૨૬.
- ચાલો તે પાથે ઉભા થાઓ,
ડોરી આપીને બેડુ લઈ જાઓ. ૨૭.
- પ્રથા વાતને શીધવધારો,
ખોટા વિચારો આમાં ધારો. ૨૮.
- આવો અંદરથી બેડુ લઈ જાઓ,
ધીમાં રાધીને ખીરમાં ખાઓ. ૨૯.
- શમજી શત્રુને અજાણ થૈ કાલી,
મરડી વાંકુને અમકતી ચાલી. ૩૦.
- અંદર લઈ ગઈને દાદર ચડી,
ટાડી વાગીને હાકલ પડી. ૩૧.

ગરબી.

શુંદર શ્રી ગોકુલ ગામરે. બેહારી શાંમ. (એ રાગ.)

દેશમાય પાછા પધારે રે. બેહારી લાલ.	૧
દેશડાના માંનખા સુધારેરે. બે.	૨
રાખીએ તમારી આશરે. બે.	૩
આતુક મેગ પિઆશરે. બે.	૪
તનમંન ધનથી ચાખે. બે.	૫
જનમો જનમ શુભગાહએ. બે.	૬
માંગીએ હંશપાશ એવુ. બે.	૭
દરશણ તમારું દેવુ. બે.	૮
જુલમ થયો આંધળારી. બે.	૯
કુતડા પડ્યા ધર કુડી. બે.	૧૦
ધેરના બાડકોને ઘેર્યા. બે.	૧૧
રાજાએ કુતડા હેર્યા. બે.	૧૨
જુલમ મલિકા તેણે ખાધા. બે.	૧૩
પછે પ્રજાથી બાધા. બે.	૧૪
કેટલાક જનને કરડયા. બે.	૧૫
કેકોના આખર ખડ્યા. બે.	૧૬
ધુમધામ લાંચો ખાય. બે.	૧૭
જોતા જુલમ બહુ થાયરે. બે.	૧૮

નથી અન શાકનો નામરે. બે०	૧૯
કેવલ દોરીનો કામરે. બે०	૨૦
કારભારમા જનકાચાં. બે०	૨૧
કુતડા જેવડા દાચા. બે०	૨૨
તૃપ્તિ વીવેકનિ ટેકરે. બે०	૨૩
આખર થઆ પેક મેકરે. બે०	૨૪
જરાન ભણે રાયરે. બે०	૨૫
અધમ અનિતી થાયરે. બે०	૨૬
માજન જોઈ મન મુજબો. બે०	૨૭
દેશ તજવાનો શુભયેનં. બે०	૨૮
કુદીને કાંપમા આલ્યા. બે०	૨૯
વાણીઆએ વાવટા બાલ્યા. બે०	૩૦
વણ માથ ત્યાં ગયવિતિ. બે०	૩૧
નિકરી એકને રીતી. બે०	૩૨
કેમણણે શું રૂથે. બે०	૩૩
વસતી વેરાઈ રૂથે. બે०	૩૪
હવે ઉપાય શું કરશું. બે०	૩૫
હાથમા કલમા મરશું. બે०	૩૬
રાખશું નહ વાં છાંની. બે०	૩૭
શાયછે માતું બવાનિ. બે०	૩૮

ગરબી.

શુભ વાસનડી વેરણુ થૈ લાગીછે વ્રજગી નારને (એ રાગ)

વશવાયાલોક વઢતા વાદ કરેતો વાતન કીજ્યે.

અભીમાન તજ વેગે વેરાજીને ગોડા દીજ્યે.

તમો વાદ તનોગી વણુશારે,

હજી વાતનુ એક નીડી આરે;

તમો ખારપડ્યા ધીરજ ધારે,

વશવાયાલોક. ૧.

હવે દાવ પડ્યો છે તપ્રહથે,

કરતી આવિ પોતા માથે;

શહુ શંપકુરિ મિલનો પ્રાથે.

વશવાયાલોક. ૨.

તમો શરવનો નો શરે ધારે,

યવનોને પુર ખારે કહાડો.

યશે દેશ સુધારે ખહુ સારે,

વશવાયાલોક. ૩.

શહુ કાલતણે માડે આખા.

તમપરતે લાગખહુ કાવ્યા;

તમને છુટી બંધાવી ખહુમાયા.

વશવાયાલોક. ૪.

વિશવાશ કરેજી વેરીનો.

જીરમંપ અથાણો કેરીને.

જેથી જાન જશે તમ સરીનો.

વશવાયાલોક. ૫.

છે પ્રેમલીઆ પંખીનેવા,

તથી માનતણી લેવા દેવા;

રખેખીજના બારે રેવા,

વશવાચલોક. ૬.

અમે ઉભા નોવાંશેહાડા,

કરમાં કલમીના કોઆડા;

તથી કાપસું શંકટના વાડા.

વશવાચલોક. ૭.

અજનાર ધણી લેશુ શાયે,

શતશેન શજી પડસું માયે,

નિજ દેશ કરીલેશું હાથે.

વશવાચલોક.

૫૬

વાઆ લોકો વિપ્રો શાયે પાડયો વાંદો. (એ રામ.)

વાણીઆણી જાયા પાછી ન ફેરતા વાંસો,

આગલ છે દારી વાંસો.

૮૬.

જઈ પ્રેમલી આડો પાશમાં,

મળતાં માન દિલશા;

અન ધન આબરૂ તમામ ખાશો,

દારણુ દુખીઆ થાશો.

વા. ૧.

તથી ન્યાયનુ નામ નગરમાં,

તથી શતનો વાશો;

ન્યાયદીશ નાણાના ભુખ્યા,

ઝિવો અજબ તમાશો.

વાં ૨.

ચોવટીઆ ચોરોના ચોરો,

વકીલ વણ અબ્યાશો;

કુટણ કરડા કાનભારીઆ,

તથી પંઠ પીડાશો.

વાં ૩.

હાલ અંગપર હકત હુમલા,

ધકા ધમકી શાશો;

તથી પીડા તમાને પામો

છેવટ શુખીઆ શાશો.

વાં ૪.

રાએ રમતપર રૂં કરીજો,

આપે અદલ ખુલાશો;

દર દેશિના ન્યાય તપતપર,

પરદેશી પધરાશો.

વાં ૫.

જુઓ જરજ માનકવો નેવા,

ધુણી બેહારીઆ શાશો.

દેશ હેત અનશાક ભાગવા,

એક શંપ થઇ જાશે.

વાં ૬.

કરો કાયદા કોરત નાતો,

ને ત્યારા ચતમાથો;

ત્યારા ત્યારા જોઈ કાયદા,

ખડખડ આવે હાથો.

વા. ૭.

નથી રાવનો વાંક રંચતો,

નથી રામમાં ગાથો;

નથી શાસ્ત્રિ જેતજી,

થાશે મનત ખાશો.

વા. ૮.

લાવાળી.

ચલો ચલો શું વાર લગાડો મો નિદર રણમાં. (એ રાગ.)

તજો તજો મહુ વિર વંતનને, વશિએ જઈ વનમાં,

થઈ વસ્તી વેરાણ વશિયા, જેર જનો જનમાં;

મગાથી ધોડા ઉટ ગાદીએ ગર તેમા લાડો,

કરો ઉચાપત ભાઈ, તેને સચકારી છાંડો.

થહુ તજો દેશની આ, વિદેશે, કરો દેશિવાથો,

મટ પડો હિમતે બહાર પડી, થહુ જન શુખીઆ થાથો;

જીલ.

ઇનસાફતુ ખાતુ અંધ દેશના જેમાં,
 પર પદશા ઉપર ધંધ અદાલત જેમાં;
 શહુ કુટણુ કરડા કારભારીઆ એમાં,
 નર ધનની મોટી ધાત અરેઅર તેમાં.
 એવા દેશમાં કેમ રેવાયે, કરે કયાસ મનમાં.
 થઈ વરતિ વેરાન વસિયો નેર જનો જનમાં. ૧.
 નિજ દેશતાયુ, ઇનસાફ કાંએદે, નહ કેને આપે,
 પર દેશતાયુ કંકાશ લઈ, નિજ દેશ વિશે થાપે;
 લે શમજણુ વણુ લાસ ગરદનો, રંકરેશી કાપ
 કરે અદમ અન્યાય ધવથી, ડરે નહીં પાપે.

જીલ.

દર દેશનો દાવો એકલ પારશી કાપે,
 વહવટ કરનારા વિના પેલા આપે;
 પાહરિ પર દાવો નો લમથી થાપે.
 કોઈ શુણેન શાચી વાત, મને પાપે.
 એવા ધંધ નિજ અરથે રાપી કરે કલેશ જનમાં;
 થઈ વરતી વેરાન વસિયો નેર જનો જનમાં. ૨.

આર શ્રદ્ધા નોખન પર, વધવટ શું શું આપ્યો છે,
તે બહારને પુછ્યા તેડાવે, ખરો લાંચીઆ ને;

જ્યા નહ બહારાનુ, નામ કદાપી, નહ બહારા જાતી,

ત્યાંનો આરોપ બહારપર રોપે, જુઓ જુલમ પાતી.

જુલ.

તરકટનો દાવો એકલ તરફી છાણે,

પ્રતી વાદીન વાદીપાસ ગરજ નહ આણે;

નહ સમદ પુગવા કામ નિમ જટ તાણે,

એ શહુ મરજદા ગદ શકટે નાણે.

એવા શંકટો રોજ શોથતાં મરશું નોખનમાં,

યદ વસ્તી વેરાન વસિયો નેર જનો જનમાં. ૨.

એ જુઓ જનુની રીત નિતરથો કરે અધમ આણી,

કોડે પોતાનો કામ દેશને કરે ધુલ ધાણી.

પ્રજ શહુ પમિ પમિ પિં યાપ જુડ નહ રાય ફેરી વાંશ,

રમી રમી કોરીમા કારભાર શુદેશી શહુ દુખીઆ ધાશો.

જુલ.

માટે શહુ શર્જન શંપ કરી રહો ભાઈ,
 શહુમળી હિમતેપ્રહાર પડો જટલાઈ.
 નગરીમા અતી અંધિર ગણી ઠગ પાઈ,
 શહુ કદર વગરનાં કાર ભારિ કાશાઈ;
 એવી આપદા રોજ શઆયી, શુખ વશવું વનમાં.
 યહ વસ્તી વેરાન વશીયો જોર જનો જનમાં. ૪.

ગરીબી.

મારું મારું રે સૂરત શેહેર મુંબઈ અલખેલી—એ રાગ.
 પામી પામીરે પીડા પૂર જાગરી નરમાળી,
 લાહિ લાહિ કરે યહ ચૂર જીલમ જુલમ ભાળી. ૧.
 જુલમ ભાળી હાથ અકાળી રીડતી રેયત ન્યાળી રે,
 જુલમ જુલમનો મેધ વરસિયો વસી યહ સહુ ખાલી. નગરીનર
 છૂટી પ્રજા લાલચૂ યહને, મંલની મતિ મારીરે,
 કારભારી કાળા મુખવાલા, રાખ્યા જુલમ જુગારી નગરી. ૩.

મૂગ્ય મંત્રો મંદ મતિનો, ધુંધી સહુ દરબારી રે,
 જાણે નહી રાજની રીતી, બિરે અનીતી ધારી. નગરી. ૪
 દીસે કસાઈ જેવા સમલા, કારબારી કંકાશીરે,
 દંડે દેશ કપેશ કરીને, દેઈ ગલામાં કુંડી. નગરી. ૫
 હાહાકાર કરે જન હઘડે, મુકે મુખથી પોકરે.
 આપ દેહ મંતાપ થકી બહુ શોક કરે મહુ, લોક. નગરી. ૬
 અતિ અંધિર અધમ થયો જ્યાં, હડ હડતો અન્યાયરે.
 થાણે દાડે ધાડ પડે ત્યાં, દેખી કેમ ખમાય. નગરી. ૭
 પ્રજા કરે પોકાર પિડાઈ, સુણે નહીં દરબાર રે,
 રાંક બીચારી રૈયતને જ્યાં, સંપડાવે સરદાર. નગરી. ૮
 કહક કુટુંબો દેશ તણને, તાઠા તણ બરબાર રે,
 કહજન દડ દેહને ખચિયા, વત્યો હાહા કાર. નગરી. ૯
 જુલમ કરીને બહુ જુલમીએ, કીચી અધિક ખરાબી રે,
 રાજ પતી થઈને રાહ્યા જન દેશ દિધા મહુ દાખી. નગરી. ૧૦
 કારબારી લઈ મિપાઈ માફ, નિર્ભય થઈને સર્વ રે,
 પેરેપેર ધુમતા કરતા ગર્વીલા કરિ ગર્વ. નગરી. ૧૧

દયા વિનાના દુષ્ટ હરામી દુભે દુખીઆ જન રે.

ભક્તને દંડ દેશ દિકમાં કરે લૂટે તન મન ધન. નગરી. ૧૨

આણે નહિ તે અંત જીલમનો સુણે નહી ધરકાર રે.

જાણ્યકી બેહાલ બધને પ્રભ કરે પોકાર. નગરી. ૧૩

રોળાવરત.

પ્રોઠ તેજ પરતાપ, અટલ શિર છલત ધારી;

સુધડ શિઆણા શૂર, છંદ સુણનો સુખકારી. ૧.

નથી રાખતી દેશ, રાજથી પ્રભ તમારી;

સદા અમીની દૃષ્ટ, તત્ત અંભાપ અમારી. ૨.

નોઠ અમારી રીત, અહીં લગિ આપ પધારી.

કરી અધિક કકુરાઇ, અપર આપી બારી. ૩.

અતિં અમ લીધો અમે, અમારી કરજ વિચારી;

દેશ હેત અભિમાન, ધરી શુભ ટેક વધારી. ૪.

નથી અશક્તો વેર, નથી કંઈ ટોટા આડી;

નથી વિચારે દુષ્ટ, નથી ખુદી વણુમારી; ૫.

- અંદરનું અસલી રીત, મેંદ શુભ મોટા વાળી;
 યથા મતિ અનુસાર, બગીચે કહું વીરનારી. ૬.
- કરી દેશપતિ જવા, આગખોટે તૈયારી;
 બેઠા મ્યાને આપ, ચઢી અમકી અસ્વારી. ૭.
- શોભીતા સિરદાર, શૂર સૌ શસ્ત્ર સહારી;
 અલબેલા અસ્વાર; વીર રણ ધીરજ ધારી. ૮.
- ચક્ર ચક્રતાં હયીઆર, ઝળ ઝળે જ્યોતી અપારી;
 હળકે ઢાલ તરવાર, વાંકડી કમર કટારી. ૯.
- હુમ જમૈયા સાથ, પેટમાં પોળી પાળી;
 ખરછી ખાવન કુટ, શવા મણુ ભાયા ભારી. ૧૦.
- પાર વિના પલટણા, પાયદલ ગણતી ન્યારી,
 અસંખ્યાત અતિ સૈન્ય, કવી મતિ કથતા હારી. ૧૧.
- મોતા સરખા સાળી, કેસરી કસબ કિનારી;
 જોતાં મન હરખાળી, રાજ નીતી સુખકારી. ૧૨.
- જીન્મત અગણિત અમ્મ, અતી આપે અસ્વારી;
 મજ પતની પર ભવન, ધરી કીધી અંબાડી. ૧૩.

- શ્રી સોનાના સાજ, કોતલો સરસ શૃંગારી;
 શોભીતા સુખ પાલ, પારવણ રથને ગાડી. ૧૪.
- નભ ગાજ્યો ધનધોર, પડી ડંકા પર ડાંડી.
 ડગ ડગીયા દિગપાળ, ધંધમી બૂનીધારી. ૧૫.
- જુએ જગતના લોક, અઢિને બારિ અટારી;
 જોતાં કૌતક થાય, અતીએ અચરજ કારી; ૧૬.
- મુકછે મુકછે બણ્યા, છોકરા તાળી પાડી;
 પૂછેતે મહિપતી, મિયાને મોડું કાડી. ૧૭.
- શું ખોલેછે બહાર, બાલકો આમ પુકારી;
 મુણી જુકિતની વાત, તર્ત ફેરી અસ્વારી. ૧૮.
- ગયા નહી તે ઠામ, સેત મહુ પાછી વાળી;
 ઝિજ મરમની રીત, રૂદેમાં રાખો ધારી. ૧૯.
- ઘોરે સમઝી જાય, બધું તેની બલિહારી;
 ધણે ક્યે શું થાયે, જુએની વાત વિચારી. ૨૦.
- કેવલ કુડા કારભારીઓ) મિલિ જુગારી;
 નૂણ હરામી ચોર, કુટ પાળી વ્યભીચારી. ૨૧.
- અરરર રરશો જુલમ, કઈ જુલમીડા જાળી;
 રો આપતે શસ, પ્રજા શી હાય પુકારી. ૨૨.

- પડી પૂર્વની ટેવ, જીલમની નિપટ અનાડી;
મમજોછો સરદાર, ટલે નહી તમથી ટાળી. ૨૩.
- કોરીમાં કારભાર, નથી નિર્ધનની બારી;
અર્થ સરેતો ઝટ, ગઈનો નાખે મારી. ૨૪.
- દેશ તણા હનિમાફ, કરે નહિ હફ સંભારી;
દૂર દેશના નામ, લઈ પેરાવે પાળી. ૨૫.
- અધમ અનાડી રીત, નથી એવી સરકારી,
નિજ અર્થે પૈસા, મેળવવા કાંશી ઢારી. ૨૬.
- દુભ્યો દેશ અન્યાય, વાતમાં વિખરે ભારી;
દૂર દેશના ન્યાય, નિવેડે અભણ અનાડી. ૨૭.
- નહિ વાદી પ્રતિવાદિ, પાસ વાદીની નારી;
કુટિલ કરે કરી, તતે તેનાથી પારી. ૨૮.
- પામી પૈસા પુર, સંબંધ કરે બિચારી;
પ્રતિવાદી પરદેશ, બલાવે તેની નારી. ૨૯.
- સહજ જોજનની માત, જાય નહિ જ્યાં કો નારી;
ત્યાંનો દાવો ધરી, બલાવે સતિ ધરનારી. ૩૦.
- નોતી તે નિર્ભજ, કહી નહિ તેહ બિચારી;
કુટિલ કસાઈ ન્યાય, નિવેડ્યો એકલ પારી. ૩૧.

પાદાને અસ્વાર, મોમલો અતિ દુખકારી;

કરી જામેશે આંખ, દેશ અંતરમાં ધારી. ૩૨.

અધમ અનીતી તળી, વાત નર્હજ્યય વિસ્તારી;

મુશો નહીં સરદાર, રમયત મહુ રહે બિચારી. ૩૩.

ખૂબ તરકરો કર્યો, હામ હેઝાની હારી;

દેવ થકી નહિ ડોલ, ધરમને તજ્યો વિચારી. ૩૪.

ઢોડી પડીન હાય, મુવા સૌ ફાંફાં મારી;

રામે રાખી લાજ, થઈ મુંબઈ મામારી. ૩૫.

કડવું ૪૪ મું રાગ પરજ.

ઝોખા કરેછે શાદ હીના રાણા. (એ રાગ.)

૬

અમે અતીરે અનાથ કંગળા. હીના રાણા.

પુરા કીધા અમારા હાલ. હીના. ૧.

અમે કેને કહ્યો જઈ આજ.	હઠીલા૦	
યઈ પોતાના દેશની લાજ.	હઠીલા૦	૨.
તમેહો શામ્ શરદાર.	હઠીલા૦	
નથી વાંક તમારો લગાર.	હઠીલા૦	૩.
નથી અંનર માય અનીત.	હઠીલા૦	
નથી નીતીથી ઉલટી રીત.	હઠીલા૦	૪.
કેવલ કારભારિયાની ધાણ.	હઠીલા૦	
વારી નાખ્યો શુદ્ધનો ગાણ.	હઠીલા૦	૫.
નહ રામે જરા દરકાર.	હઠીલા૦	
લુટે ચોવટા હાટ ખજાર.	હઠીલા૦	૬.
અતી ન્યાયને ખાને અન્યાય.	હઠીલા૦	
કરી રાકડા નાણા ખાય.	હઠીલા૦	૭.
જાણે રાજા વગરની રહત.	હઠીલા૦	
એવું જાણીને લુટે દહત.	હઠીલા૦	૮.
રામે રાજની રમ્ય કાંતી.	હઠીલા૦	
શકુ વાત કરે મંત માની.	હઠીલા૦	૯.

રઝો કેવલ કોરીનો કામ.	હઠીલાં
નથી ન્યાયમાં શતનો નામ.	હઠીલાં ૧૦.
અંમે દેશને અરથે કરીએ.	હઠીલાં
કુડા કારભારીઓથી દરીએ.	હઠીલાં ૧૧.
અમા એવાથી કેમ ઉગરીએ.	હઠીલાં
શન દોડા માથો કુટી મરીએ.	હઠીલાં ૧૨.
પ્રજા શરવ દુખે ધધ ખાલી.	હઠીલાં
અરજી શરવની શાયમે જાલી.	હઠીલાં ૧૩.
તમને રંમ નથી દરકાર.	હઠીલાં
તેથી નીકરસે નહ શાર.	હઠીલાં ૧૪.
તમા શારે પ્રજાનોજો ધારો.	હઠીલાં
પેહેલા કાયદા પુરા શુધારો.	હઠીલાં ૧૫.
નથી કાયદે કહીની ખારી.	હઠીલાં
તેથી રંક પ્રજાની ખાહારી.	હઠીલાં ૧૬.
એવો વાતનો કાઢજો શાર.	હઠીલાં

કરી ધારજો દોરમ વીરાર.	હઠીલા. ૧૭.
તમને જાજો કહેશું યાચ.	હઠીલા.
કાલો ભરમ પોતાનો જાય.	હઠીલા. ૧૮
પ્રજા શેરની શરવ પીડાએ.	હઠીલા.
પોકે પોકે પુકારે હાએ,	હઠીલા. ૧૯.
કીધા વાળીએ વહાણો અંદ.	હઠીલા.
નથી દસમાં કોડીનો ધંધ.	હઠીલા. ૨૦.
તમે શાંભળતા નથી વાત.	હઠીલા.
ધોજે દહોટે પડી ગઈ રાત.	હઠીલા. ૨૧.

રાગ કાફી.

કછી ભાષાની કવીતા.

વાલો ગોશલપીર ખેતીરે અમને વાલો ગોશલપીર (ફરાગુનીએ)

દેશોનિ દોરાધવ્યો દેશાત આંજો દેશોનિ દોરાધવ્યો.

જીભમી જાલમજો પગાયો, ખાવારે આંજો દેશોનિ ટેક.

જુલમ નગરથી જલમ આપ્યો. હદીઆં હજહજ થ્યો;
 અમધિ અશાંતે ગજામ ગુજારે, * જોરાણુ થાયો. ખા. ૦
 આંન ધાંન માલ અશાંત લુંટક, લજ લુંટણુ તે વ્યો.
 બરિરે બજારમાં મોજામણીવ્યો, * જુલમિ ધાણી આપ્યો. ખા. ૦
 કનમામ ખાતો અજામ અધારો, કમ કોરીફજો જરેવ્યો.
 કુંટણુ કરડા કુલ કારભારી, * ધાયો તનિજો નિવ્યો. ખા. ૦
 લખુ હજારં લાંચુ ગનિએ, કરી હકજો વ્યો.
 ધારી ધુકારે ધાડ વિજેયા, * ખાવો નિયારે થ્યો. ખા. ૦
 દુખ દરીએ દુખ્યો દેશેરે, ધાણ ગરિએ વ્યો,
 જુલમ ગુજારે જલમો, * ખાવોએ કુક્યો. ખા. ૦
 ધરાધણીકે ધારી ધુકારે, મોચડી માજન ર્યો.
 ખાવો ખોલ્યા ખડ ખંદી હતા, યાનાર થ્યો શે થ્યો. ખા. ૦

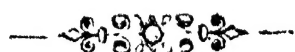
* જેને જગોપર આવી ટાંપ મુકેલીછે તેને રૂકા
 જી ગટતી રીતે (અલા) એવો જીવ ખોલ્યાથી શારે લાખ
 એશશે. પાછળ ફટાંપ નાખેલી નથી મારે સુધારીને વાંચવું.

જુલમ કરેને જાલમુરે, ઓડા કદેકેન કયે;

ઝાલી મિંદર માયલા તેજો, હાર હમિલી રથો. આ. ૭.

જેનો અશંતિ વારસોરે, શેખણ પતરી વ્યો;

ભયો ભમાયો બાટીઓ, જદાં હુકમ હજુરી નયો. આ. ૮.

રાગ કાફી.

ઢાલ ઊપર પરમાણે.

દેશડેકે સામો ન્યાર પ્યારારે પાંજે દેશડેકે શામો ન્યાર.

પંદણ પ્યારી પ્રજા કેમ માર. પ્યારારે પાંજે.

જુંભી જુંભી જન યાકીઆરે, કઢ્યોન કોદીઅ માર;

શુણો નયા શયી શેરણ આજે. આજશ જોનાઈ પાર. આ. ૧.

જુલમ જનુની જામીઓરે, જમ્યો રાજદુવાર.

ચોર વડા ઝાતિ યુંગે તેજે મુલજો નાય સુમાં. આ. ૨.

પીએ વેરાયા વાંણીઆરે. ફી કુટી ર્યા ઠાર;

પચી પચી પીડા થેઆતેજે, પીડા જોનાય પાર. આ. ૩.

હયો નિનીળ શંકરોરે, કયો પ્રજાતે પ્યાર;

શર વસાએ શહાશયી, કઠો કાર ભારી એકે પ્યાર. ખાં ૪.

શર દીશો શર કારખરે, વતે નેનેકાર;

તેલ વિગર દિવડા બરેનદા, પાણીણા પુરે વેહાર. ખાં ૫.

પ્રુછો પ્રધુજી પેરણારે, વક્રમ પ્રક્રમ ન્યાર;

ગનો તંગીત દાખલા આંને, શુદ્ધ કયો શંશાર. ખાં ૬.

શુણો નયાક શાયો નયારે, અશીન સમનો શાર;

કુરો વીચાર્યો કાલને આંને, જયર આંણ્યો વિચાર. ખાં ૭.

બડન બધઉ અશી ખાવનારે, સુડે સુડે કરિયુ મનુહાર;

પ્રુછો અશાંકે પ્રેમથી આંકે, શારો જણાણું વિચાર. ખાં ૮.

ચોતા આંને અરથ કેરે, સુડેમ દીજા માર;

કરજ વજાએ પાંણજીકઠો, ગાલનો અસુલ શાર. ખાં ૯.

